

Убийството на Сарафова и Гарванова

То прѣдизвика голѣмъ шумъ и не прѣстава още да се коментира. Неговата неочакваност и загубата, която прѣтърпѣ македонската организация съ отнемането отъ нейнитѣ редове на най-виднитѣ ѝ дѣятели, дадоха голѣмъ просторъ да чувствата и отъ всѣкждѣ се сипнаха купъ проклетия по адресъ на една отъ революционнитѣ фракции, която се смѣта виновница за убийството. Тази нажежена атмосфера още продължава и, ако все така върви, възможно е да се направи една услуга на революционното дѣло. Ето защо, мислимъ, че е отъ полза да се погледне малко по хладнокрѣвно на събитието и да му се даде оцѣнката, която заслужава.

Безъ съмнѣние, Сарафовъ и Гарвановъ сж едни отъ дѣятелитѣ, които сж направили доста много, за да дойде македонския въпросъ до положението, въ което се намира днесъ. Тѣ сж доста извѣстни както въ вжтрѣшността на Македония така и въ странство. Но достатъчно ли е това, за да се каже, че тѣхната тактика е била безпогрѣшна, и тѣ отиватъ невинна жертва на една злодѣйска ржка, пратена отъ разбойническа организация? Достатъчно ли е това, за да се осжди една фракция отъ македонската революционна организация на смъртъ? Ний мислимъ, че това не е достатъчно.

Извѣстно е, че отъ двѣ три години насамъ сжществувала ожесточено гонение между двѣтѣ македонски фракци — едната съ водители покойнитѣ Сарафовъ и Гарвановъ, а другата съ прѣдставителъ Сандански. Тѣзи двѣ фракции възникнаха слѣдъ като организацията разчисти своитѣ смѣтки съ така нарѣченитѣ „вѣрховисти“ и остана сама господарка на революционното дѣло. Коя бѣше причината да се разцѣпи организацията тѣкмо слѣдъ като тя се видѣ очистена отъ чуждиятъ за нейнитѣ стрѣмежи елементъ, вѣрховистигѣ?

Различни глѣкувания се даватъ на този въпросъ. Споредъ насъ причината на това лежи въ условията, при които е поставена да се развива македонската организация и въ наслѣдството, което ѝ остави унищожената вѣрховистка организация. Както е извѣстно, революционното дѣло отъ нѣколко години насамъ стана за нѣкои източникъ на прѣхрана и, наредъ съ чиститѣ революционери, се народиха доста много революционери по професия — хора декласирани, които само тамъ можеха да намѣрятъ източника на прѣхраната си. Отъ гдѣ се ражда този елементъ, това е единъ другъ въпросъ. Фактъ е, че той сжществувала. Болшинството отъ тѣзи хора бѣха съ вѣрховистката фракция и понеже тѣ даваха нейната окраска, естествено е, че тя не можеше освѣнъ да трѣгне по пжтя на услужването и търговията съ дѣлото. Слѣдъ като тя бѣше унищожена, хората, които влизаха въ нейнитѣ редове, не прѣстанаха да революционерствуватъ. Тѣ прѣминаха къмъ така нарѣчената „вжтрѣшна организация“ и усилиха въ нея елемента на професионалитѣ революционери. Естествено е, че този елементъ не можеше да има тождествени интереси съ елемента, който се поражда въ самата вжтрѣшност на Македония и за които освобождението на тази страна не е въпросъ за търговия, а таквѣвъ за животъ или смъртъ.

Противоположността на тѣзи два елемента породи противоположност на двѣ тежнениа въ политиката на македонската организация: едното, което искаше да бжде близо до българската хазна, която дава възможностъ за охолень животъ, и другото, което се бѣше отъ тѣсни врѣзки съ българското правителство прѣдъ видѣ възможността, да се тикне македонското дѣло по единъ кривъ пжтъ, въ услуга на чужди интереси. Сарафовъ и Гарвановъ ста-

наха изразители на първото течение. Тъ мислѣха, че освобождението на Македония може да се извърши само, ако се върви ржка за ржка съ българското правителство и че македонското освободително дѣло трѣбва да бжде българско национално освободително дѣло. Тѣзи възгледи прѣдизвикаха естествено и едно измѣнение на самото положение въ вѣтрѣщата на Македония. Сърбия и България, заплашени въ своитѣ национални стремежи отъ една силна организация, която открито почва да служи на българскитѣ интереси, усилиха своитѣ чѣти за пропаганда, които бѣха почнали да пращатъ още въ врѣмето на Цончевата организация, като противовѣсъ на нейнитѣ стрѣмежи и по такъв начинъ даде се единъ потикъ, едно раздухване на съществуващитѣ вече изционални вражди въ Македония. Това измѣнение отъ своя страна дойде да усили националистическия характеръ на организацията. Притисната отъ необходимостта да се бори съ силни чѣти, изпращани и подържани отъ сръбското и гръцкото правителства, тя се видѣ въ необходимост да влѣзе въ още по тѣсни връзки съ българското правителство и да подири сръдства за прѣмахването на общиятъ врагъ. Това положение на работитѣ караше и много отъ войводитѣ на вѣтрѣшността, които по-напрѣдъ бѣха за независимостта на организацията, да видятъ единственото спасение въ поддръжката на българското правителство и по такъв начинъ течението на Сарафова и Гарванова взема прѣодоляюще значение.

Хората, които оставаха на първото убѣждение — а именно, че организацията трѣбва да стои на неутрална, интернационална почва, бѣха недоволни отъ този обратъ на работитѣ и се помъчиха съ всички сръдства да прокаратъ своитѣ възгледи. Тѣ виждаха, че това, което тѣ бѣха спечелили слѣдъ борбата си съ върховиститѣ се рони подъ краката имъ, че сжщитѣ върховистки принципи вѣтържествуватъ подъ една друга форма и това ги ожесточаваше. Колкото повече отношенията на групата Сарафова - Гарванова съ българското правителство ставаха по-близки, толкова борбата между двѣтъ фракции ставаше по-ожесточена и до като до едно врѣ-

ме се водѣше на идейна почва, подиръ това прѣмина и въ открити гонения. Групата Сарафова-Гарванова, ползувайки се отъ силата на властта въ България, почна да разоржжава четитѣ на другата група и да прѣчи на заминаването имъ за вѣтрѣшността; хората на тази послѣдната бѣха подложени на голѣми прѣслѣдвания и това все по-вече и по-вече усиливаше ожесточението въ тѣхъ. Като не можеха да си дадатъ ясна смѣтка за това, което става въ организацията и за условията, които подхранватъ успѣха на другото течение, тѣ смѣтаха за всичко виновни Сарафова, Гарванова, Матова и др. негови прѣдставители. Въ реда на нѣщата бѣше, при такова положение на работитѣ, да се яватъ екзалтирани натура, които да помислятъ, че ще спасятъ организацията отъ погибель, ако прѣмахнатъ горнитѣ лица и дѣйствително ний осъмнахме единъ день при едно грозно убийство, което покърти свѣта.

Ний мислимъ, че убийството на Сарафова и Гарванова не е дѣло на противната фракция, прѣдставявана отъ Сандански. То е естествено слѣдствие обаче, на развитието на събитията и на политиката на нашето правителство въ Македония. Въ това дѣло не е причастна цѣлата организация, на която принадлежи убиеца. Една организация, която толкова врѣме води борба съ върховистката фракция и не прибѣгна до такиви сръдства даже тогава, когато хората на Цончева и самиятъ той явно разрушаваха революционното дѣло, една такава организация казваме не може и не трѣбва да бжде обвинена въ извършеното прѣстѣпление и да бжде осждена на смъртъ. Това не трѣбва да стане поне до тогава, до когато развитието на повдигнатиятъ сждебенъ процесъ не разкрие истината. Да се обвинява тази организация още сега, когато нѣма противъ нея още никакви доказателства освѣнъ това, че Паница е човѣкъ отъ нейнитѣ редове, това значи, да се услужва на онова дѣло, което отнесе въ жертва Сарафова и Гарванова. Това значи да се насърдчава самоизтрѣблението, което може да бжде полезно на всички, но не и на македонската кауза.

Време е вече да заговори хладниятъ разумъ.

Ф. Стефановъ.